(1)

श्रीरामतु साहे ॥ ऐसे रथ वरली यावरि ॥ शत्रुघ्न प्रवेशला पुरि ॥ चित्तवृत्ति व्होवति बहरि ॥ आनंदे शी धुरिया ॥
पितयाच्या पुत्रा तेनु ॥ सुमंत नामे प्रधानु ॥ जो सकळ राज्याचा लोचनु ॥ बुद्धी बृहस्पति जैसा ॥ ११ ॥ त्यासि श्रीरामा
च्या ठाई ॥ परम प्रीति असे हृदई ॥ पुर्व स्मरोनि तद्दरः वियोगे रघुमानी ॥ दशरथे रघुनाथा तेः राज्यपद देउ
माडिले होते ॥ ते सुमंताचे निमित्तेः विचारणा जाली ॥ पुढे कैकेइ चि कुबुद्धिः तेकाळी राहिली भाज्या सन विधी ॥
आनि का जावे होते शिद्धीः म्हणोनि विपरित जाले ॥ … संगे राजा जनर्धिः पउलियो वनवास पंथि ॥ त्रिव
गे बैसोनि या रथी ॥ सुमंते लाविली ॥ गुहकाचे … तः रथ सिगेला समुद्वेता ॥ तेसमर चेउ चित्तुः तिजु
केसंपादिले ॥ बोळावितया तले रघुनाथाः प… ली वेथा ॥ मग पढे नेसा कुनि माथाः पुरि प्रवेशला ॥
पुढे निर्णायक जाली राजीः म्हणोनि चिंताधा… जी ॥ तेपर्यंत आजीः सुखाति न सर्वथा ॥ रामु के
य रङ्कमागुताः म्हणोनि सुमंताचि मनरेवता ॥ … जैसि वनिताः विरेह्या पतिचि ॥ … ऐसा तो मंत्रि
सुमंतः परमकुशळ परम पवित्र ॥ सर्वा प्रिये जगमित्रः राज्य रसिले वरवे ॥ सकळाचा ळकु प्रधानुः तया प्र
तिय उनि शत्रुघ्नु ॥ बोलता जाला म्हणे रघुनंदनुः समिप आले हो ॥ ऐसा शत्रुघ्नाचे निसुरा देः सुमंत उचं
ली बळला आनंदे ॥ जो मेरा हिउ भीने रारविदिः सुखा श्रसांडिले ॥ स्वामि आठा आयकोनिः सुधानदि बाहो
लागली मनि ॥ मग शत्रुघ्ना प्रतिसुवचनिः वरता पैजाला ॥ १ ॥ म्हणे स्वामि आव्हार पुनाथुः पुरला सक

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

ळमनोरथु॥ आता राज्य आपुले समर्थु॥ साभाळु निगाहो॥१५॥ चतुर्दश वर्षे वरिः आलिचिंतार्णवाभीतरि वस
तहोतो आजी तिरीः टाकलो आनंदाचे॥ अहो सुभाजीत सौमित्र तनयाः रुद्ध बुद्धी वाळवया॥ श्रीरामबांधव
सजायाः कोनास्थाना सिजाले॥ रथु आहे नैरियामीः तेथु निआलेति जीतु ह्मी॥ काय आज्ञा रेतातेमीः ठेवि
नसुयुगाकी॥ ऐसे मंत्रि सुमंतेः वरडीया वरी [illegible]॥ बोलिजे पुनरपि भरथ भ्राते॥ श्रीतिस्त्व॥ परिस सु
मंता महामतीः राज हस्तकासेवापती॥ पुर्वीरीति [illegible]॥ नैरियामा इते आला॥२०॥ देहधारि तो वानरुः रि
पीरिस जैसा मेरु॥ शास्त्र संपन्ना हनिवतु रु[illegible]॥ अकस्मात तो येउनि रथासन्मुख सुवचनी॥
रघुनाथ आला म्हणौनिः बोलतो जाला॥ अयोध्याते [illegible] रघुनंदनेः जाली त्र ए वी शुंति अयने॥ मध्य
चरित्र केले ते मुखवचनेः सर्व कपिने सांगितले॥ [illegible] हनुमंते ज्ञाचरः रावणादिक थोर थोर॥ अधिक
रिस्था पिले सुरवरः त्रैलोक्य सुखि केले॥ उपरि [illegible]नीः जवळि लगेली निरेशि[illegible]ती॥ मगसरि सिसि
तायुवतिः स्वराज्या श्रीराम आले॥२१॥ सरिसा सौमित्र अनुजुः परिवारु नैरुस कपिराजु॥ जेथे ऋषि वारद्वाजु॥
पुष्पकारुढ तेथे आले॥ रामराजेश्वर आमचा स्वामीः आला हा नाथ जाणो आह्मी॥ आता रथाची आज्ञा
तुह्मिः परिसा रे सि॥ आलि रघुपति समसामोरेः पुढे जातव सोवरे॥ तुह्मि सि प्रमाधारेः ये पोसेन्येसि॥२२॥
कोसिल्या प्रमुखा समस्ताः सिबीकारुढ चालवा माता॥ मुख्य वसिष्टम हंताः प्रथम पुढे करावे॥२३॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

गजरथतुरंगसकळः सरिसे घ्यावे घ्यातुरंगरव ॥ नगरनागरीकलोकसकळः समवेतजसोरेणे ॥ २० ॥
श्रृंगारावेळ योध्याला गिः अत्यंतअपूर्वतारज्यमार्गि ॥ गगनचुंबितउभयत्रागीः पताकाउभवने ॥ २१ ॥
ऐसे संमित्रे वेनिपुत्रेः वरदूताअंगिकारिले सुमंते ॥ जेसि रोहना रेबोउं विलीपात्रेः गोसीरघेरजे ॥ विराति याने
रोनकाळीः हेमगर्भमुष्टीकेलीमोकळी ॥ तेयाचकेयोउबीलीअंजुळीः घेइजेदिव्यीनेरे ॥ किंपाहुनियानेगोम
टीः वरूसरवयालागिआनिलीभेटी ॥ तीसतोअंगिकारिसो तेणे ॥ हेव्वावेहरुष्पे ॥ ऐसियापरितेण प्रधाने
आज्ञा दिधली जेशत्रुघ्ने ॥ तेअंगिकारुनिवचनेः वरदसेवकापती ॥ म्हणे रेजवेवेभानेताळाळः सिद्धहो
सांगाचतुरंगरव ॥ जेजयाचेश्रृंगारसकळः मावमनोहर ॥ ऐसि सुमेताचीसागनीसेवकीः असाने रे
वैस्वीमस्तकी ॥ जेसि रेक आज्ञालोकपाळ रिकी ॥ [illegible] उबिलीअसे ॥ सुमेते सेवका आज्ञापिलेः तेताळका
ळनिघाले ॥ जेसे हंसउओनिगेलेः मानसपाळे [illegible] ॥ सुमंतआनि दाशरथीः उठिले सिघ्रतार्थि ॥ कर
पल्लवी पाउनिग्रंथीः राजगृहप्रवेशले ॥ २२ ॥ कौशल्येचेमंदिरप्रवेशलेः हास्यमुखेयेकयेका पुढे बोले
म्हणतिमायाहोरामलक्ष्मनआलेः पुत्रतुमचे रोचे ॥ सुखेआनंदि असे सरिसीः जाल्हवित्तिशीकाळीचेदिव
सि ॥ राहिलेहोतेम्हणोनिनंदिग्रामासिः दूतसांगोआला ॥ ऐसेउपेवगितिसमरः वरलेहेनुषउचेबव्वतहरर्ई
कौशल्यासुमित्रायकेठाइः रोपीआयकिले ॥ आयकतक्षणिदोहिजनीः नसाधितधरणि ॥ तेसमइसासि

A Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

(3)

गमलेआगमनी॥ सुधाशिंपुलोटला॥ झालांउभरले परमसुखे॥ आनिसमर्थेतकाळ जालीआनंदमुखे॥ प्रेमवो
संउल्लेपियुष्यासारिखे॥ अष्टभावउदेले॥ दोघापुत्रालागिदोघीमाया॥ अतिउत्कंठीतत्तेदावया॥ जैशावच्छाका
रणेहाटलिया॥ वोरसधेनु॥ यासिपुत्राचेनिवियोगे॥ दशरथगेलियामागे॥ घडिकागेलियायुगे॥ जैसिकल्पाची॥ ८॥
नामाचीवाटपाहतस्वपिं॥ वस्तुश्रवनिजळकणि॥ [illegible] सूर्यजातेधरणी॥ उदासझागेपाठी॥ दोघीशरिरेजाली
याहशा॥ मेरोनगेलीक्षुधातृषा॥ पुत्रआयागमनाचि पिपासा॥ लागलीमनास्ति॥ टाकिल्यामेवकिसुरकुंडीः दु
खासभरतिनाक्तिनोडी॥ अहोरात्रपुढे चिंतामा[illegible]ः विप्राति[illegible]केल्सु॥५॥ ऐसियासाआत्मजपितुः प्रमदौवियोगे
पुत्राकारणेसर्वदा॥ उद्वेगतुपहोत्यापरमानंदा॥ [illegible]शा॥ प्राणाहुनिप्रियवस्तुहोतिः तेहानिचीगेलि
रैवगति॥ त्याचीप्राप्तजालीमागुतिः भ्रताउत्त[illegible]॥१२॥ पुत्रप्राणाहुनिआगळेः जवळीअसतानिव
तिउळे॥ तेकैकैप्रसंगवेगळे चिरकाळजालेहोते॥ [illegible]कोनितयाप्तिः सुखउद्भवतयाचेमानस्ति॥ मगबो
ळनिशत्रुघ्नसिः परमार्थेकरुनि॥ ह्मणेरेवच्छाराजननेमाचे तुरासुमतिरूपाळया॥ सुखिसर्वदाऐसविजया
होरशत्रुसंघटनि॥ बारेतुह्मिउभेवर्गबंधुः परमज्ञानेपरमसाधु॥ राज्यराजीदिधलेपरिसमंधुः लेशहिलागोन
राचा॥ वनवासुप्राप्तजालारघुनाथाः हेआयकोनिजाह्लिसर्वथा॥ दुःखापाविपउलोतेमाथाः अपेशआलेह्मणो
नी॥ परिऐसिकिर्तिजोडिलीतुह्मिः योगरिक्षाधरुनिनंदिग्रामि॥ राहोनिरातलेतिश्रिरामी॥ पादुकापुजुनिया॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

38 तुह्मि बुद्धी भुमि निर्मिनि धाने: तुह्मि विवेक समुद्री चे रत्न ॥ तुह्मि वैराग्य वनिची सुमने: धन्य धन्य विश्च मुखी ॥७७॥
वारे श्रीरामलक्ष्मण आले: तेथ भेटीचा भाव राहिले ॥ धैर्य न धरिता उन्मळिले जाले: आमचे नयन भुज ॥७८॥ कौश
ल्ये चे बोलणे ऐसे: भेट सांग ईश्वर भरि ते जैसे ॥ परिसोन शत्रुघ्न सरिसे: प्रतिवचन केले ॥७९॥ म्हणे माता हो आयेक
तुह्मि: याच कारणे सिध्र जालो मी ॥ भरथे सांगितले नंदिग्रामी: आनिता पुढे जाला ॥ आता तुह्मि सकळ माता ॥
सिबिका उठवावे समस्ता ॥ चतुरंग सेना समस्त होता [illegible] सिद्ध जाला असे ॥ वशिष्टासि पुढे करुनि: समवेत ब
हुत वाहिनी ॥ माता हो जावे गर्जत वाद्य ध्वनि: श्रीरामा सामोरे ॥ ऐसे शत्रुघ्ने अमृता सारिखे: बोलते तव माताचे शि
सुखे ॥ मर्यादा साउली मुखे: दिशाची पूर्ण जाली ॥ [illegible] शिष्ट बोली बिलायुरु श्रेष्ट ॥ समाचार सांगितल
संतुष्टः तो हि जाला ॥ उपरि तेची प्रसंगी: श्रुत केले [illegible] पति चालावे सिबिका उठ मार्गि: रामलक्ष्म
णा सामोरे ॥ ऐसे परिसोनि कैकेमाता: म्हणे वरवें जाले [illegible] अयोध्येसि यणे होईल च रथासं प्रति भोगावया ॥ रा
ज्याति तहो उनि उदासु: कष्ट लागले बहुत दिवस ॥ [illegible] धरुनि वासु: नंदिग्रामि करित होता ॥ वर्जिलीसि
स्नाने मंगळ स्नाने: तजिलि श्रृंगार भूषणे ॥ दिव्यांबरे साउनि परिधाने: वल्कले केली होति ॥८०॥ वट दुग्धे
करुनि चिकुरा: वळिल्या मस्तकि पिंगट जटा ॥ विभुति लाउनि [illegible] वटा: पाळुनि बैसला होता ॥ जालि चतु
र्दश वरुषे लागले रामाचे थोरपिसे ॥ आता वरवे जाले रामा सरिसे: राज्य भोगिल सुखे ॥ ऐसि कैकेन्त रथाचि जननि ॥

(५)

स्वार्थबुद्धी आपले मनि ॥ रघुनाथ आले ह्मणोनिः थोर संतोष झाली ॥ कैकैचि बुद्धी न केवर वीः ह्मणोनि विरुद्ध
बोल देवि ॥ तरि हे काय बा पुढिदेविः कळा निर्मिली होति ॥ राज्यपद देता रघुनाथाः देवि आपुलीया स्वार्था र
चिला विपरित उलथाः कैकेमति मार्गे ॥ प्रथम मंथरा नाम दासीः देवि तपापातलिति चामान सि ॥ ते प्रेरके
जालि कैकैसिः दुष्ट बुद्धी दिधली ॥ पुढे होणार समस्ति चक्रसे: कैकैने केले अनारिसे ॥ दशरथ गुंतला ना के
जैसेः मृग रवु उत्ता पडे ॥ तरि हे कोनाचि कळ ... माचि चलिवळा ॥ उत्तम अवतार चरित्र माव्हाः दाख
वित आहे ॥ होणेर सारिते म्हेच प्रवाहीः जगा पडले ... कोन्हासि कोन्हि काहीः किमर्थ शब्द ठेवणे ॥ ह्म
णोनि ते कैकैचा पुढिः रामा राज्य देता बुद्धी केलि ... लपुत्रा चे आवडिः हे आत्तु ते लोकिक ॥ ८० ॥ ज्या रघु
३६०२ / ७२२७ / ६ पतिचेनि प्रसादेः ब्रह्मादिक पावले परे ॥ तो हा ... नो देः चरित्र खेळत असे ॥ मेघ निज नावे स्पृ
कीः तेणे सरिता पुर पृथ्वी वरि ॥ अमर्याद धावति सागरिः गर्जत मिसळति ॥ तरि त्या मेघाचि आपिके
तृषा हरिजे पयोद के ॥ हे कैसे पडेल होलो के: बोधिजेल ते पृथा ॥ ह्मणोनि सकळेश्वर तो राम: अभ्यास तकळ
कामु ॥ कर्ता कार्य ता हा नेमु: सकळ शास्त्रशोधिता ॥ आता असो हे बोलनेः श्रिरामासामारे सरविति जाणे
माउलिच रासा कारणेः परम आनंद ते कळी ॥ आता प्रयाना चो समारंभु पुढे श्रिराम भेटि चा लाभु समस्तासि
होईल तन भु आनंदे भरेल ॥ इति श्रिरामायणचरित्रसिंधु पुष्पकांड कथा समंधु पुढे सेवा तो वाल्मिक सुखमेधु ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com